

تشریح عقل‌گرایی ایرانیان و شیعیان در گفتگو با پاپ و واتیکان

دیپلماسی جدید، دیپلماسی «دینی»

تشریح عقل‌گرایی ایرانیان و شیعیان در گفتگو با پاپ و واتیکان

دکتر علمی، عضو هیأت اعزامی ایران به واتیکان گفت: در این نشستها، اشاره شد که ما مسلمانان به رغم این‌که دین خود را برحق می‌دانیم، از نظر تنوری قدرت این را داریم که در حکومت اسلامی برای پیروان دیگر مذاهب هم حقوق اجتماعی قابل باشیم

حجت‌الاسلام دکتر علمی، عضو هیأت اعزامی ایران به واتیکان به تشریح جزئیات رایزنی‌های این هیأت با شورای پاپی گفتگوی ادیان واتیکان پرداخت.

معاون پژوهشی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی در این باره توضیح داد: یکی از وظایف اصلی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی حضور فعال در عرصه گفتگوی ادیان است تا از این طریق بطور مستقیم دیدگاه‌های اسلام در مورد مسائل و موضوعاتی که در سرنوشت جهان بطور مستقیم موثر است برای رهبران ادیان توضیح داده شود. از آنجا که آموزه‌های دین اسلام بر اساس فطرت انسانی است بشرط آنکه این آموزه‌ها بطور صحیح و معقولی تبیین گردد قطعاً مورد استقبال دیگران نیز قرار خواهد گرفت.

وی در این باره توضیح داد: اگر چه اسلام دین معنویت و عدالت و منادی عقلانیت است اما به دلیل غرض ورزیهای دشمنان و نابخردیهای بعضی از مومنان این ابعاد بخوبی برای پیروان دیگران ادیان معلوم نیست و لذا ضرورت دارد که در این عرصه بطور گسترده‌ای به فعالیت پرداخت و بر اساس وجوه مشترکی چون عدالت و عقلانیت و معنویت می‌توان جنبه متحدی را از پیروان ادیان الهی و انسانهای حقجو در برابر روند رو به گسترش ظلم در عرصه جهان تشکیل داد.

دکتر محمدجعفر علمی درباره دور اخیر گفت‌وگو با واتیکان گفت: این نشست در ادامه جلسات قبلی مرکز گفت‌وگوی ادیان سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی و شورای گفت‌وگوی ادیان واتیکان، به موضوع ایمان و عقل اختصاص داشت. این گفت‌وگوها از سال 1373 رسماً بین دو مرکز برگزار شده است که در این سال درباره پدیده تجدد بحث شده و در دومین دور، در سال 1378 درباره مواجهه با کثرت‌گرایی دینی؛ در سال 1380 درباره جوانان و تعلیم و تربیت؛ در سال 1382 درباره ارکان صلح؛

و در سال 1384 به بحث اخلاق زیستی در اسلام و مسیحیت پرداخته شده است. وی افزود: دلیل انتخاب این موضوع ارتباط مستقیم آن با سخنان پاپ بندیکت در دانشگاه ریزنبرگ در سال 2006 بود که با نقل

قولی از «ابن حزم»، مسلمانان را به پیروی نکردن از عقل متهم ساخته بود، وی در این باره گفت: در این گفتگوها طرفین طی چند جلسه به بیان دیدگاهها خود در رابطه با موضوع عقل و ایمان پرداختند و در طی این جلسات روشنی توضیح داده شده که از نظر پیروان اهل بیت علیهم السلام که ایرانیان نیز در زمره آنانند، در کنار قرآن حکیم و روایات، عقل نیز بعنوان یکی از منابع اصلی دین قرار می‌گیرد و با عقل است که ما خدا را می‌شناسیم، ایمان می‌آوریم و به اثبات رسالت انبیا می‌پردازیم. به هر تقدیر با بازخوانی تاریخچه تعقل در مذهب شیعه، واتیکان را متوجه ساختیم که تلاش برای جدایی تعقل از دین در حکومت بنی‌امیه انجام گرفت.

معاون پژوهشی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی در ادامه افزود: در این نشستها، اشاره شد که ما مسلمانان به رغم این‌که دین خود را برحق می‌دانیم، از نظر تنوری قدرت این را داریم که در حکومت اسلامی برای پیروان دیگر مذاهب هم حقوق اجتماعی قابل باشیم و با وجود این‌که اعتقاد داریم اسلام کامل‌ترین دین است، اما اگر پیروان دیگر ادیان نتوانند به این موضوع برسند، به حکم عقل و با رجوع به احادیث ائمه اطهار(ع) این افراد در پیش خداوند معذور خواهند بود. البته این برخلاف عقاید

رسمی مسیحیت است که می‌گوید اگر کسی مسیحی نباشد، به رستگاری دست پیدا نخواهد کرد.

وی در ادامه گفت: هرچند در غرب نقش دین در زندگی روزمره مردم روز به روز کمرنگ می‌شود، اما هنوز در بسیاری از کشورها با توجه به سنت‌ها و سوابق تاریخی آن کشورها، رهبران مذهبی تأثیر قاطعی در پروسه‌های تصمیم‌گیری آن کشورها دارند و از اینجا می‌توان به مؤلفه جدیدی در دیپلماسی به نام «دیپلماسی دینی» رسید. این رهبران مذهبی همه بر پایه آموزه‌های ادیان الهی، طرفدار عدالت و حقند و اگر چالشی هست، از تطبیق نابجای این مباحث بر مصادیق پدید می‌آید؛ از همین رو سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی تماس با رهبران ادیان را در دستور کار خود قرار داده تا از این طریق مواضع خود را در عرصه‌های دینی، کلامی و اجتماعی مطرح کنیم و با این شیوه مسلمانان می‌توانیم ضمن دفاع از منافع دینی و ملی، از برخی برداشت‌های نادرست که از سوی افراد مغرض صورت می‌گیرد، جلوگیری کنیم.

دکتر علمی در پاسخ به این پرسش که آیا راجع به سخنان پاپ که مدعی چهره‌خشن از اسلام شده بود، صحبت شد یا خیر،

گفت: پیرو گفت‌وگوها در این نشست، بیانیه‌ای هفت‌ماده‌ای منتشر شد که در بند ششم آن، تصریح شده است: «در قضاوت درباره ادیان دیگر، همواره باید از تعمیم‌های ناروا پرهیز کرد». این جمله به خوبی بیان می‌کند، اگر از یک مسلمان یا یک مسیحی، عملی ناشایست سر زد، نباید آن را به همه مسلمانان یا مسیحیان تسری دهیم؛ این عملی بود که پاپ انجام داده بود و خوشبختانه واتیکان پذیرفت که از تعمیم‌های ناروا خودداری کند. وی در ادامه افزود: بند هفتم این بیانیه نیز اعلام می‌کند: «هرگز نباید با استناد به یک آیه یا یک حرف یا یک عبارت خاص از متون مقدس دینی، به قضاوت نشست. برای شناخت صحیح و درست یک سنت دینی، باید از نگاه جامع و کلی و شایسته و مناسب استفاده کرد» که این بند کاملاً نشانگر عقب‌نشینی واتیکان از سخنان پاپ است. هرچند پاپ هم پس از روبه‌رو شدن با واکنش مسلمانان در همان زمان نیز از مواضع خود عقب‌نشینی کرد. وی در بیان مواضع این نشست به حملات نظامی که دهه اخیر توسط کشورهای غربی به کشورهای مسلمان انجام شده، به بند دیگری از بیانیه نهایی اشاره کرد که اعلام کرده است: «ایمان و عقل ذاتا خشونت‌بردار نیستند، نه عقل و نه ایمان، نباید برای این مقاصد مورد بهره‌برداری قرار گیرند» که این خود تأییدی بر این مطلب است که نباید دین را دست‌آویز تجاوز به حقوق سایر کشورها قرار داد. البته باید توجه کرد که خشونت همه‌جا نکوهیده نیست. اگر کشوری به کشور شما حمله کرد، دفاع مشروع از کشور مورد حمله را نمی‌توان عملی ناشایست معرفی کرد اگر چه مستلزم بکارگیری خشونت باشد بلکه به حکم عقل و دین دفاع امری ضروری و مشروع می‌باشد. با این تفاسیر هر دو طرف پذیرفتند که نباید از ایمان و عقل در توجیه رفتار ظالمانه استفاده کرد و این وظیفه علمای دینی است که اجازه بهره‌برداری از دین را به حاکمان برای ظلم و کشتار دیگر ملت‌ها ندهند و به تدریج بتوانند جلوی این سوءاستفاده‌ها را بگیرند. وی در پایان گفت: خالی کردن عرصه دیپلماسی دینی به سود مسلمانان نیست و باید در روشنگری اسلامی تلاش کرد. اگر مسلمانان در این نشست‌ها شرکت نکنند، اسلام‌شناسان مغرض صهیونیست و یا تبشیریها و ملحدین به معرفی اسلام با اهداف نکوهیده خویش خواهند پرداخت؛ اضافه بر این که حدود 1/5 میلیارد نفر از جمعیت جهان را مسیحیان تشکیل می‌دهند؛ بنابراین، بیان تعالیم اسلام در واتیکان به حقیقت‌جویان و انسان‌های آزادی‌خواه این امکان را می‌دهد که با چهره واقعی اسلام آشنا شوند. متأسفانه در این زمینه، فشارهایی نیز وارد می‌شود تا این عرصه از طرف مسلمانان خالی شود. باید گفت کمترین اثر این جلسات، این است که دیگر فرد یا افرادی نمی‌توانند چهره‌ای واژگون از اسلام را به نمایش بگذارند. وی در ادامه بر استمرار و گسترش این ارتباطات بعنوان بخشی از وظایف اصلی سازمان فرهنگ و ارتباطات سازمان در عرصه دیپلماسی دینی تأکید کرد و افزود برگزاری نشست‌های مشابهی با کلیسای ارتدوکس و نیز شورای جهانی کلیساهای که نمایندگی بخش اصلی کلیساهای پروتستان را برعهده دارد و نیز با دیگر ادیان آسیایی و شرقی در دستور مرکز گفتگوی ادیان سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی قرار داشته و در آینده نزدیک انجام خواهد شد.